

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sortes, Qvibvs, Ne Temere Cadant, Temperandis; Vel, Si
Temere Dvcvntvr, Castigandis, Divini Ivdicii Æqvitas
Semper Adest**

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1645

Præfatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52306)

PRÆFATIO.

FORS & FORS, velut duæ sorores,
 tam arcto societatis vinculo copu-
 lantur, ut, si quando, apud au-
 thores, non significant idem, tamē
 se se mutuò trahant, & ubi vna nominatur, al-
 tera nō procul absit. Significat enim vniuersim
 & SORS, & FORS fortuitum alicuius rei euen-
 tum. Quid enim fors est? ait *M. Tullius*, idē
 propemodum, quod micare, quod talos ja-
 cere, quod tesseras: quibus in rebus temeri-
 tas, & casus, non ratio, nec consilium valet.
 Et de FORTE: Fors, inquit, in aliquibus reb⁹,
 plus quàm ratio potest. Sape tamen FORS à
 casu & fortuito alicuius rei euentu in genere
 sumpto. distingui solet, atq; idem est, quod For-
 tuna. Vnde, apud *Cæsarem*, mala Fors, apud
Liuium & *Terentium*, bona Fors, seu Fors
 Fortuna reperitur. Cùm autem Fortuna non
 sit Dea, nisi in fabulis, sed casus dūt axat, & fe-
 lix aut infelix euentus; perspicuum est, duplici
 nomine, eandem rē indigitari. Sortis quoq; vox
 aliquando presūns, pro conditione, vice, parte,
 munere, fatali necessitate; aliquando pro judi-
 cio ponitur; quando scilicet, sortes trahuntur,
 ducuntur, cōsuluntur, ut, cùm suffragijs tres
 ex tribus generibus creati sunt, res reuoca-
 tur ad sortem, cuius iudicio statur. Priore sen-
 su illa questio, apud *Poëtam*, exitit: *Qui fiat,*
ut nemo sua sorte cōtentus viuat? Huius

Cic. li. 2^a
 de diui-
 nat.

Idem lib.
 14. ad
 Attic.

Cæsar.
 lib. 8. bell.
 Gallic.
 Liu. lib. 1.
 Terēt. in
 Hecyra.

Cic. 4.
 Verrina
 Horat. l. 1.
 Sat. 1.

P R Æ F A T I O.

Seruius
lib. 6.
Æneid.

Lin. li. 2.

Huic questioni, tractatu de Fortuna, respondi. Quae quidem tractatio, tanquam genus, etiam fortes, in altero sensu, sub se continet; relinquit tamen de sortium iudicio alias quaestiones peculiare. Apud Romanos, non audiebatur causa, nisi per sortem ordinata. Nam, quo tempore, causa agebatur, conveniebant, & ex sorte, dierum ordinem accipiebant, quo, post tricesimum diem, causas suas exequerentur. Quod sortiendi genus etiam apud milites & belli duces valet: nam saepe Duces sorte leguntur, qui primi urbem aut hostem invadant; saepe milites tessera & vita iacturam faciunt, quando in eos capitaliter animadvertitur. Cetera multitudo sorte, decimus quisque ad supplicium lecti, ait Livius. Et utique ibi SORS & FORS putantur simul esse, quando illa alij craterem, ex urna, educit aureum; alij, canicula iactu, laqueum mandat. Quod ludendi genus, in castris, admodum est usitatum. Nec sane etiam illicitum. Quia nulli laqueus iniuriam facit, ubi omnes suspendi meruerunt. Sententia iudicis, non sors damnat reos: quae si aliquem eximit, non illa, sed iudex vitam donat, ea lege & conditione, quem sors est designatura. Donaret, sine praedicio, etiam si conditionem non apponeret. Nulla igitur hic querela potest esse contra iudicem.

Potest tamen esse contra sortem, apud eos,
qui

P R Æ F A T I O.

qui forti nimium tribuunt. Quippe non raro fors est funesta illi, qui ipse minus fuit funestus; & audaces juvat, deserit miseratione digniores. Ducitur, qui ephippium clepsit: absoluitur, qui viginti abegit equos. Ita venia est cornis, & columbas censura vexat, immo strangulat. Sunt ergo non pauci, qui sortem temeritatis accusant; nimirum temerarij ipsi in accusando. Si quidem, quod ignorant, accusant. Si enim, etiã Poëtis fingentibus, vel apud Inferos, immensis urnam quatit Æacus vmbri, quanto magis, in hoc mundo, sortes mittuntur in sinum: sed à Domîno téperantur? ut dicere quisq; possit: In manibus tuis sortes meæ? Deus enim ipsũ fortis iudicium iudicat. Vnde Chaldæus textus ibidem legit: In sinum consilij cadit fors, & à DEO egreditur iudicium eius. Qui locus varias patitur explicationes. Prima, Bedæ, Hugonis, & Dionysij, mystica est: Sortes mittuntur in sinum, &c. hoc est, sicut sortes, quàm diu in sinu, vel urna sunt, incerta sunt, donec extrahantur, & ostendant, quid cuiusq; sit: ita hominis fors, in hac vita, adhuc obscura est, & anceps, quoad mors sortes educit, & patefacit electiones prædestinatorum. Altera expositio ad litterã accedit, & ad lectionem septuaginta interpretum, qui sic habent. In sinum veniunt omnia iniustis: à Domino autem omnia iustis.

Prou. 16.

33.

Psal. 30.

Prou. 16.

33.

sta.

P R Æ F A T I O.

Ita. Quia igitur sortis nomine frequenter pars, hereditas, substantia, opes, fortuna intelliguntur, sensus esse potest, sortes, diuitia, & bona temporalia impijs, quibus omnia, in hac vita, ex animi sententia contingunt, mittuntur in sinu, sed hac eorum felicitas haud magni est facienda; quia à Domino omnia iusta; & sortes ita temperantur, ut malis quidem ac iniustis fortunas, & prosperitatem, bonis autem labores & erumnas admittantur; sed sortes istas tam dissimiles tandem, ad trutinam & equalitatem, componat. Siquidem fluxum huius vite beatitudinem, in impijs, aeterna calamitate; per breuem miseriam autem & laborem, in pijs, perpetua felicitate compensat.

Tertia explicatio, & communis, & ad nostrum hunc tractatum maximè pertinens est, de sortitione; cuius tria possunt constitui genera. Sunt enim sortes diuinatoria, consultoria, & diuisoria. Dicuntur autem haec sortes proprie, cum aliquid fit, ut, eius euentu considerato, aliquid occultum innotescat. Quare si indagetur, iudicio sortium, quid cui sit exhibendum; siue illud sit res possessa, siue sit honor, seu dignitas, seu poena, aut actio aliqua, vocatur fors diuisoria. Si autem inquiratur, quid agere oporteat, vocatur fors consultoria. Si verò quaeratur, quid sit futurum, vocatur fors diuinatoria. Quae ultima dua ex institutione Dei, ad eius voluntatem

S. Thom.
2. 2. q. 95.
a. 8.

P R Æ F A T I O.

luntatem exquirendā, vſitatiffima fuêre, apud
 Hebraos. Christianos, S. Thomas monet 1. aētus
 hominū, qui ad sortes regruntur, non pēdere à
 diſpoſitione ſtellarū, adeoq; nec sortes inde tē-
 perari; nec ſortiū iudicia inde licitè poſſe peti.
 2. Vanè etiā expectari à Fortuna. 3. Deſiderari
 impiè à cacodemone. 4. Expectari etiā in qua-
 tuor caſibus malè à Deo; ſi. ſine vlla neceſſitate,
 ad sortes recurratur; & ad cō Deum tentetur:
 ſi quis etiā in neceſſitate, abſq; reuerentia Dei,
 ſortibus vtatur: ſi diuina oracula, & ſacra lit-
 tera, ad terrena negotia conuertantur: ſi in ele-
 ctionibus Eccleſiaſticis, qua ex Spiritus S. inſpi-
 ratione fieri debent, aliqui ſortibus vtantur.
 Secus autē eſt in tēporalibus dignitatibus,
 quę ad terrena diſponenda ordinantur, ait,
 in quarū electione plerumq; homines ſor-
 tibus vtuntur; ſicut & in tēporalium rerū
 diuiſione. Si verò neceſſitas imineat, licitū
 eſt, cū debita reuerentia ſortibus diuinū ju-
 dicium implorare. Ne quis ergo exiſtimet, a-
 liquā in eſſe ſortibus ipſis vim diuinandi, quan-
 do videt earum iudicio, res certò declarari aut
 deſiniri, Salomon ait, sortes à Domino tēpe-
 rari, atq; ea propter iudiciū earū, in prouiden-
 tiam diuinam referendū, cui libet aliquādo per
 sortes, rerū euentus manifeſtare. Non igitur
 aſtris, non Fortune, tribuendum erat, quòd hæc
 potius

S. Auguſ-
 tin. epiſt.
 119.

P R Æ F A T I O.

potius, quàm illa fors, olim tēpore Salomonis
prodiret, sed Numinis consilio & moderationi,
ex cuius institutione diuinatorie sortes solennes
fuēre, quēadmodū & consultoria, & diuisoria,
ut adeo tunc harū sortium iudicia, diuinum
iudicium esse crederentur; quod quicunq; ha-
bent, non habent causam conquerendi.

At nunquid sortes ita à Domino tēperan-
tur, ut omnis sortitio ex Dei moderatione & dis-
positione perficiatur? etiā hoc tēpore? etiam non
iussa? etiā illicita? cuius usus hoc ipso suadere-
tur, si diceretur, speciali Domini arbitrio prou-
identiaq; regi. Videretur enim fors ea, quæ di-
uina voluntati maximè congrua sunt, semper
enunciare. Duplex hīc Dei prouidentia cōside-
randā se offert: generalis vna, altera specialis;
quarū si non hac, tamen illa cum rebus omni-
bus cōiuncta est. Generalis vocari solet, qua De-
res omnes, iuxta naturalium causarū exigen-
tiā moderatur. Specialis, qua res, singulari cō-
silio, perficit, & ad finem aliquē bonū instituit.
Quanquam igitur non solum diabolica sortes,
ut Deo aduersa, canēde sunt; sed etiā non om-
nium sortium licitarū iudicia, speciali Dei cō-
silio reguntur; cadunt tamen omnes etiam illi-
cita sortes sub prouidentia Dei generalē, cuius
est, totā mundi gubernationē disponere: prade-
stinare: reprobare &c. Cum igitur sortes ex se
temera-

P R Æ F A T I O.

temeraria sint, atq; incerta, fit ut providentia
 divina circa eas generalis existat: sic aleas ad eū
 modū cadere sinit, quo ipsa jaciētis manū impu-
 lit. Sape tamen etiā interuenit providētia speci-
 alis, qua Deus sortes, singulari cōsilio, tēperat,
 & nō euenire permittit, sicut illa fortasse per se
 caderent, aut manus postularēt educētis, sed ad
 bonum ipse finē dirigit, ut vel tristi damno cau-
 tiorem, vel felici lucro liberaliorē reddat alea-
 torem; aut etiam à ludo penitus posthac absti-
 nentem. Lusitanus miles alea ludens sexcen-
 tos aureos amiserat. Igitur tristis & inops
 consilij auxiliijq; ad Franciscum (Xaueriū)
 cōfugit. Tum ille ex veneno ipso medicinā
 morbi petendam ratus, aleam ab eo poscit:
 suaq; manu permistam reddens repetere
 ludū jubet, eo, quod reliquū ludus fecerat,
 amissa recuperaturum. Nō fefellit. Repētē
 mutata cum auctore ludi fors: & miles se-
 cundo vsus ludo cuncta recuperauit. Suo
 recepto: ludere pergentem Franciscus inhi-
 buit, nec miles abnuit, sed beneficij me-
 mor salubribus eius præceptis impensè pa-
 ruit. Quin etiam vltro promisit, se in poste-
 rum nunquam alea lusurum: & extitit pro-
 missi fides: ex eo tempore aleam in manus
 sumere sustinuit nunquam: tantū illius
 ludi odium eum ceperat, auctore Xauerio.

Horat.
 Turfellin.
 lib. 6. c. 2.
 de vita S.
 Francisc.
 Xauerij.

Quis

P R Æ F A T I O.

Petr. Ri.
bad. de
vita S.
Ignat. l. 5.
c. 10.

Quis, in hac alea, manum Dei non agnoscat? sicut & in altero ludo, quo Lutetia, Doctoris egregij animam lucratus est S. Ignatius Loyola. Nam cum eius ludi nec consuetudinem haberet, nec artem; instante tamen, & urgente, & pertinaciter efflagitante Doctore, in lusum tandem, sed serium, consensit Ignatius; itaque feliciter globulum ludentis in mensa, ludentem autem ipsum in poenitentia saccum coniecit, ut, qui aderat, identidem diceret: Domine Doctor, digitus DEI est hic. En digitum, en manum Dei ludentis in orbe terrarum. Quamobrem etsi sortes temerariae sint ex se, ac dubiae, justas tamen habet causas divinae sapientiae, cur eas vel infeliciter subinde prosperas esse velit, vel feliciter infortunatas. Itaque speciali providentia illas regit, ut iam in eis, a parte rei, non sit temeritas, sed consilium & ordo. Qua de causa dicuntur a Domino temperari: & in Hebraico textu: a Domino iudicium earum. Hec, qui perpendet, nulla alia regula indigebit, ut sciat, quibus fortibus, & quatenus, & quomodo sit utendum, vel abstinendum; itemque nullum non sua sorte contentum esse oportere.

S O R T E S,